

A man with a shaved head, seen from behind, wearing an orange jumpsuit and handcuffs, standing in front of dark prison bars.

**DAMIEN
ECHOLS**

ŽIVOT PO SMRTI

AUTENTICKÝ PŘÍBĚH Z CELY SMRTI

„Damien Echols strávil osmnáct let v cele smrti za vraždu, kterou nespáchal.
I přesto v sobě našel odvahu a sílu žít, růst, tvořit, odpustit a porozumět.“

JOHN GRISHAM

Life after Death
Copyright © 2012 by Damien Echols Publishing
Translation © Ondřej Skoupý, 2015
© NAKLADATELSVÍ XYZ, 2015

ISBN 978-80-7388-768-1

DAMIEN ECHOLS

Život po smrti

Pro Lorri

*Tiše tu sedím,
muži kolem se procházejí v celách
jako levharti.*

*Hryžou si nehty
a vraští čela
a ten obraz mluví za sebe.*

– Damien Echols
Varner Super Maximum Security Unit
Grady, Arkansas

Poznámka autora

To, co se právě chystáte číst, je výsledkem mnoha věcí, jež jsem napsal za posledních dvacet let, včetně částí krátkých pamětí, které jsem vydal v roce 2005 na vlastní náklady. Do cely smrti mě poslali v roce 1994 a téměř okamžitě jsem si začal vést deník. Většinu zápisků jsem nedatoval, jednoduše proto, že bylo příliš bolestné sledovat, kolik mi uteklo dní, měsíců a let, a přitom byl venkovní svět téměř na dosah. Většina z deníků, které jsem si psal, je pryč. Byly ukradeny nebo zničeny, když dozorcí prohledávali cely – při štářách vždycky hledají cokoli osobního nebo tvůrčího. Z těch zbylých jsem zde uvedl vše, co šlo, a doufám, že časové zařazení některých zápisků vyplýne z tématu nebo kontextu. Ostatní datovat nepotřebují. Podmínky ve vězeňství, které jsem zde popsal – smutek, hrůza a naprostá absurdita, jimž bylo vystaveno mnoho lidských bytostí, které jsem poznal – se za tu dobu, než jste tuto knihu vzali do rukou, určitě nezměnily.

Předmluva

„Svatý Rajmunde Nonnatusi, od věků nebylo slýcháno, abys opustil toho, kdo se utíkal pod Tvou ochranu, kdo prosil o Tvou přímluvu. K Tobě přicházím, před Tebou stojím. Neodvracej se od mých slov, ale slyš je a vyslyš je.“

Svatý Rajmund Nonnatus je jedním z mých svatých ochránců. Ochotně bych se vsadil, že většina lidí vůbec netuší, že je patronem falešně obviněných. Rád si představuji, že to znamená, že mám v jeho srdci zvláštní místo, protože být obviněn falešněji, než jsem byl já, už snad nemůže být nikdo. Takže jsme se starým Rajmundem uzavřeli dohodu. Pokud mi pomůže vyváznout z téhle šlamastyky, tak objedu všechny největší katedrály světa a k nohám každé jeho sochy, kterou najdu, položím růže a čokoládu. To nevíte, že svatí mají rádi čokoládu? No dobrá, tak jste se dozvěděli další novou věc, a to jsme teprve na začátku!

Celkem mě ochraňují tři svatí. Možná se ptáte, kdo jsou ti další dva a jak může takový sprostý hříšník, jako jsem já, být tak požehnaný, že nad ním nebdí jen jeden, ale hned tři svatí. Můj druhý ochránce je svatý Dismas. Je patronem vězňů. Zatím svou práci odváděl dobře a dával na mě pozor. Tady si nemám nač stěžovat. Tak, jakou že dohodu to se svatým Dismasem máme? Jen tu, že budu

každý týden řádně chodit do vězeňské kaple na mši, pokud tomu nezabrání nějaký setsakramentsky pádný důvod.

Mým třetím ochráncem je ten, s nímž jsem měl mnohokrát ve svém životě důvod mluvit. Svatý Juda Tadeáš, patron zoufalých situací. Řekl bych, že sedět v cele smrti za něco, co jsem neprovedl, je pěkně zoufalé. A co dostane svatý Juda? Tomu k radosti stačí jen sledovat, do jak směšné situace se dostanu příště.

Když začínám mít pocit, že věci, které píšu, nemůžou samy o sobě obstát, pak odložím pero. Často mě moří myšlenky na to, že pro lidi budu jen ten, co sedí nebo seděl v cele smrti. Když myslím na lidi, kteří čtou moje slova jen z morbidní zvědavosti, začnu být čím dál nespokojenější. Chci, aby si lidé to, co píšu, četli, protože to pro ně bude něco znamenat – buď se díky tomu zasmějí, nebo si kvůli tomu vzpomenu na věci, které už zapomněli a které pro ně kdysi něco znamenaly, nebo je to prostě jen nějak zasáhne. Nechci být zvláštnost, podivnost nebo kuriozita. Nechci být autovrak, u kterého lidé zpomalují, aby ho mohli očumovat.

Pokud se někdo pustí do čtení, protože chce vidět, jak vypadá život z odlišné perspektivy, než je ta jeho, pak budu spokojený. Pokud to někdo čte, protože chce vědět, jak vypadá život z místa, kde právě pobývám, pak budu šťastný. To jen z těch vykradačů hrobů se cítím nedobře a neklidně – z těch, kterým na mně vůbec nezáleží, ale zajímají se jen o takové věci, jako jsou lidé sedící v celách smrti. Tito lidé jsou obklopení aurou kroužících supů a je na nich něco nezdravého. Libují si v depresi a jejich životy obvykle mají sestupnou křivku. Jejich duše se většinou zdají být mrtvé jako larvy, co v létě hodují na přejetém zvířeti. S touto energií nehodlám mít nic společného. Chci vytvořit něco, co bude trvale krásné, ne výstavku groteskního obludária.

Psaní těchto příběhů je pro mě i katarzí. Je to očista. Jak by člověk mohl být vystaven takovým věcem, jakým jsem byl vystaven já, a necítit se sužován. Nemůžete poslat člověka do Vietnamu a čekat, že z toho nebude mít noční můry, nebo snad ano? Tohle je jediný prostředek, kterým si mohu očistit psychiku od všech traumat. Na žádná terapeutická sezení za sto dolarů na hodinu tu chodit nemůžu. Nepotřebuju Freuda a jeho oidipovské teorie; stačí mi dát pero a papír.

Byl jsem zde svědkem věcí, které mě rozesmály, i věcí, které mě rozbřečely. Prostředí, v němž žiju, je tak zdeformované, že příhody, které by se ve vnějším světě staly legendárními, tu jsou dalšího dne zapomenuty. Věcem, které by se ve vnějším světě objevovaly v hlavních titulcích novin, se mezi těmito zasviněnými zdmi nevěnuje nic než letmý pohled. Když jsem do *Tucker Maximum Security Unit* v Arkansaském Tuckeru v roce 1994 poprvé dorazil, vyrazilo mi to dech. Po více než deseti letech pod zámek se ze mě stal „vězeňský stařec“ a ty výjevy už na mě takový dojem nedělaly. Když nějakému slovu předradíte adjektivum „vězeňský“, změníte tím jeho definici. „Vězeňský stařec“ může znamenat kohokoli nad třicet. „Vězeňský boháč“ znamená člověka, který má sto dolarů nebo víc. Ve vnějším světě by třicetiletého chlapa se sto dolary v kapse nikdo za starého nebo bohatého nepovažoval – ale tady uvnitř je všechno jiné.

Ten večer, kdy mě poprvé vsadili do cely smrti, jsem jako sousedy dostal dva nejzáštipnější staré parchanty pod sluncem. Jeden se jmenoval Jonas, ten druhý byl Albert. Oběma bylo hodně přes padesát a po tělesné stránce pamatovali lepší časy. Jonas měl jen jednu nohu, Albert jen jedno oko. Oba byli chorobně obézní a mluvili hlasem, který zněl, jako kdyby se živil obsahem popelníku. Ti dva se nenáviděli až za hrob, přáli si navzájem smrt.

Moc dlouho jsem tam nepobyl, a už se u mě zastavil chlap, co zametá podlahy, a předal mi vzkaz. Při tom se na mě strašně zvláštěně díval, jako kdyby chtěl něco říct, ale pak si to rozmyslel. Jeho chování jsem pochopil, jakmile jsem ten vzkaz otevřel a začal ho číst. Byl pod ním podpis „Lisa“ a byly v něm podrobně vylíčeny všechny důvody, kvůli kterým by pro mě právě „ona“ byla báječnou přítelkyní, včetně „jejího“ sexuálního repertoáru. To mi nasadilo brouka do hlavy, protože jsem byl vězněn v čistě pánském zařízení a zatím jsem neviděl nikoho, kdo by vypadal na to, že by mohl slyšet na jméno Lisa. Na konci stránky byl krátký řádek, který říkal: „P. S. Prosím, pošli mi cigaretu.“ Hodil jsem ten vzkaz Albertovi před celu a řekl jsem mu: „Přečti si to a pověz mi, kdybys věděl, o koho jde.“ Ani ne po minutě jsem uslyšel výbuch jízlivého kleání a nadávek, po němž Albert oznámil: „To napsal Jonas, ta stará kurva. Ten zmrď by za cigáro udělal cokoli.“ Tak se z Lisy vyklubal obézní šestapadesátiletý chlap s jednou nohou. Otrásl jsem se hnusem.

Fakt, že by Jonas vskutku udělal pro cigarety cokoli, se ukázal jako pravdivý. Byl úplně na mizině, neměl žádnou rodinu ani přátele, kteří by mu posílali peníze, takže neměl na výběr a musel zkoušet všechno možné, aby svůj zlozvyk ukojil. Byl těžce vyšinutý a jsem přesvědčený, že se v tom všem sám masochisticky vyžíval. Jednou například vypil půllitrovku moči za jedinou ručně balenou cigaretu. Těžko hádat, kdo trpěl víc – jestli Jonas, nebo lidé, kteří ho museli poslouchat, jak se při pití dáví. Jindy se postavil do sprchy, strčil si do zadku nohu od židle a celé vězení se na něj při tom dívalo. Odměnou mu byla jedna cigareta. A to ani nešlo o nějakou značku, ale jen o obyčejný ručně balený tabák, kde jedna cigareta vyšla asi na penny.

Jak jsem už naznačil, Jonas nebyl po psychické stránce zrovna moc stabilní. Je to člověk, co si natře zubní protézu světlými odstíny růžové a fialové a roztlouká tuhu z pastelky, aby si udělal oční stíny. Ta noha, co mu zbyla, byla rozdrásaná a vypadala nechutně, nehty na ní připomínaly kukuřičné lupínky. Jednou z jeho oblíbených aktivit bylo předvádět na sklenici pálivé omáčky orální sex. Jednou svoji nohu (tu protetickou) prodal jinému vězni a pak řekl strážím, že mu ji ten vězeň násilím sebral. Obviněný vězeň se pomstil tak, že Jonasovi nasypal do kafe jed na krysy. Dozorci si uvědomili, že se něco děje, až když Jonase našli, jak zvrací krev. Mezi odsouzenými k smrti byl tím nejzlořečenějším člověkem, všichni ostatní trestanci ho nenáviděli a vyhýbali se mu. Učiněný princ nápravného systému. Tady uvnitř moc gentlemanů nepotkáte, ale Jonas vyčníval dokonce i v tomto prostředí.

Nechtěl bych, aby to ve vás zanechalo dojem, že Albert byl oproti tomu nějaký poklad. Pořád kul nějaké pikle a podrazy. Jednou napsal moderátorovi jedné talkshow dopis, ve kterém tvrdil, že pokud mu moderátor zaplatí tisíc dolarů, odhalí, kde schoval ostatní mrtvolky. Vzhledem k faktu, že ho odsoudili k smrti v Arkansasu i v Mississippi, neměl co ztratit. Než ho nakonec popravili, dal mi jako memento své falešné zuby. Někomu dalšímu věnoval své skleněné oko.

Navzdory tomu, jaké šílenosti se odehrávají uvnitř vězeňských budov, to pořád není nic ve srovnání s tím, co uvidíte a uslyšíte na dvoře. V roce 2003 byli všichni arkansaští odsouzené k smrti přestěhováni do nového „Supermaxu“ v arkansaském Grady. Tam ve skutečnosti žádný dvůr není. Vyvedou vás, samozřejmě spoutaného, z cely a eskortují úzkou chodbou. Ta vede „ven“, kde, aniž byste na okamžik fakticky vykročili mimo vězeňskou budovu, vás

zavřou do mrňavé, špínou prolezlé betonové kóje, která se hodně podobá miniaturnímu obilnému silu. Zhruba metr pod stropem je v jedné zdi okno vyplněné pletivem, které dovnitř vypouští sluneční svit, a vy víte, že za ním je venek, ale ve skutečnosti z něj nic nevidíte. Nedá se nijak komunikovat s ostatními vězni a bojíte se dýchat moc zhluboka, abyste nechytli nějakou nemoc. Jednou ráno jsem tam šel a napočítal ve své kóji tři mrtvé, rozkládající se holuby a nepočítaně výkalů. Ten pach mi připomínal lví výběh v memphiské zoo, kam jsem chodil v dětství. Když vstoupíte, musíte nejprve přemoci dávivý reflex. Zkoušet tu cvičit je nechutná záležitost.

Než nás přestěhovali sem, měli jsme opravdový dvůr. Byli jsme skutečně venku, na vzduchu a na sluníčku. Dalo se tam procházet, povídat si s ostatními lidmi a bylo tam pár basketbalových košů. Kolem posedávali chlapi, hráli damu, šachy, domino nebo dělali kliky. Pár se jich těsnalo v rozích a kouřili jointy, které si koupili od bachařů.

Nebyl jsem tam ani dva týdny, když mou pozornost na dvoře upoutal jiný vězeň, kterému se přezdívalo „Kočkohlav“. Tenhle odporný člověk přišel ke své přezdívce jednoduše proto, že přesně tak vypadal. Kdybyste chytili starého zatoulaného kocoura a oholili mu z hlavy všechnu srst, dívali byste se na věrnou podobiznu tohohle chlápka. Kočkohlav seděl na zemi, vyhříval se na slunci a žvýkal stéblo trávy, které mu viselo z koutku úst. Zíral do dálky, jako kdyby byl pohroužen do hlubokých myšlenek. Já jsem chodil dokolečka po dvoře a nasával atmosféru. Když jsem po milionté procházel kolem Kočkohlava, vzhlédl ke mně (ve skutečnosti to bylo spíš, jako kdyby se díval někam jinam, ale měl přitom hlavu otočenou svým směrem) a zeptal se: „Víš, jak se ubráníš pěti lidem, aby tě neznásilnili?“ Úplně mě tím zaskočil, protože to nebyla otázka, kterou

bych se kdy nějak zvlášť zaobíral, a nenapadlo by mě, že na ni ode mě někdo bude chtít znát odpověď. Tak jsem se na toho podivného tvora jen podíval a čekal na pointu, protože jsem doufal, že je to myšlené jako vtip. Brzy si na tu otázku sám odpověděl: „Prostě stáhneš půlky a začneš kousat.“ Byl jsem zděšen. Myslel to smrtelně vážně a zdálo se, že se domnívá, že mi předává nějaké neuvěřitelně promyšlené moudro. Hlavou se mi honilo: *Do jakého pekla mě to poslali? O tomhle se tady normálně konverzuje?* Rychle jsem zase začal kroužit po dvoře a nechal Kočkohlava jeho úvahám.

Vězení je obludárium. Ani v nejvěhlasnějších cirkusech nemají tušení, oč přicházejí. Budu vaším principálem a provedu vás po tomto koutku pekla. Připravte se na to, že oněmíte úžasem. Pokud je ruka skutečně rychlejší než oko, nikdy nebudete vědět, která bije. Sám vím, že jsem to nevěděl.

Jedna

Jmenuju se Damien Echols, byť ne odjakživa. Když jsem se narodil, byl jsem jiný jak jménem, tak podstatou. Když jsem 11. prosince roku 1974 přišel na svět, jmenoval jsem se Michael Hutchinson, protože na tom můj otec, Joe Hutchinson, trval. Moje matka Pam mě chtěla pojmenovat jinak, ale můj otec o tom nechtěl vůbec slyšet. Ještě po létech se o to hádali.

Nemocnice, ve které jsem se narodil, dodnes stojí v malém zchátralém centru Západního Memphisu v Arkansasu. Je to tatáž nemocnice, kde o dvacet let později zemřela moje babička z matčiny strany, Francis Gosaová. Jako dítě jsem žárlil na svou sestru Michelle, která měla to štěstí, že se narodila dva roky po mně na druhé straně řeky – v Memphisu v Tennessee. V mládí jsem cítil, že je mým domovem právě tento Memphis. Když jsme přejeli po mostě do Tennessee, měl jsem pocit, že se vracím tam, kam patřím, a připadalo mi jedině správné, že ten z nás, kdo se tam narodil, jsem měl být já. Mojí sestře na tom, kde se narodila, koneckonců vůbec nezáleželo.

Jak moji matku, tak babičku fascinovala skutečnost, že když jsem se jim narodil a doktor propustil matku z nemocnice, dostaly mě na cestu domů zabaleného do vánoční punčochy. Tu punčochu jsme měli léta schovanou a já jsem tu historku musel často poslouchat.

Později jsem zjistil, že totéž dělají dětem narozeným v prosinci i další nemocnice po celé zemi, ale zdálo se, že tato skutečnost byla mimo matčino chápání, a tak se stala prvním milníkem života plného popírání pravdy. Poté, co byla ponožka sedmnáct let uchováвана jako nějaké drahocenné rodinné dědictví, byla zcela neobřadně zapomenuta při stěhování, které nebylo zrovna skvěle naplánované, ba naopak.

Vyjma punčochy jsem zachránil už jen jednu další připomínku dětství – polštář. Dostal jsem ho od babičky ten den, kdy mě odvezli z porodnice, a spal jsem na něm až do sedmnácti, kdy jsem ho pozbyl při tomtéž nešťastném stěhování. Jako malý jsem bez toho polštáře vůbec nedokázal usnout, byl to můj ochranný štít. Nakonec z něj nezbylo nic než koule vycpávky schovaná v rychle se rozpadajícím povlaku.

Narodil jsem se v zimě, a tak jsem se stal dítětem zimy. Skutečné štěstí jsem pociťoval jen za krátkých dní, dlouhých nocí a za drkotání zubů. Zimu miluji. Každý rok po ní dychtím, těším se na ni, i přestože se mi vždycky zdá, jako by mě obracela celého naruby. Její krása a samota mě bodá do srdce a přináší s sebou vzpomínky na všechny předešlé zimy. I nyní, poté, co už jsem po léta zavřený v cele, můžu pořád při příchodu zimy zavřít oči a cítit se, jako kdybych chodil po ulicích, zatímco všichni ostatní leží v postelích a spí. Vzpomínám, jak to znělo, když led na stromech s každým závanem větru zapraskal. I když byl vzduch třeba tak studený, že mi při nádechu drhl v hrdle, stejně jsem se nechtěl vracet domů, abych o tu magii nepřišel. Pro slovo „magie“ mám dva výklady. Ten první je vědomí, že dokážu svou vůlí uskutečňovat změny, i tady za mřížemi; a ten druhý význam je spíš zkušenostní – na chvíli uvidět krásu uprostřed všednosti. Na zlomek sekundy si naprosto a úplně

uvědomím, že zima sama cítí, že je v ní skryta jakási inteligence. S magií zimy přichází ohromné množství emoční bolesti, ale stejně je mi vždycky líto, když to období končí. Jako kdybych ztrácel nejlepšího kamaráda.

První opravdové vzpomínky, které na svůj život mám, jsou ty, kdy jsem začal žít u babičky Francis, které jsem říkal Nanny. Její manžel, Slim Gosa, zemřel asi rok předtím. Vzpomínám si na něj jen mlhavě; jezdil džípem a pamatuju si, že na mě byl moc milý. Zemřel den po mých narozeninách. Nanny nebyla moje biologická babička; Slim měl kdysi poměr s nějakou indiánkou, které se pak narodila moje matka. Babička, která děti mít nemohla, vychovala moji matku jako svou vlastní. Moji rodiče, sestra a já jsme střídavě bydleli v různých místech koutu světa, kde se setkávají Arkansas, Tennessee a Mississippi. Poté, co se narodila moje sestra, měla matka pocit, že se o dvě děti nedokáže postarat, tak jsem bydlel u Nanny v malém obytném přívěsu v Senatobii v Mississippi. Vzpomínám si na ten fialovobílý karavan, jak stojí na vršku kopce porostlého borovicemi. Měli jsme dva velké černé psy Smokeyho a Beara, které jsme odchovali od štěňátek. V jedné z mých nejranějších vzpomínek slyším, jak psi štěkají a trhají za řetězy jako šílení, zatímco Nanny stojí za přívěsem s pistolí a střílí po jedovatém hadovi. A nepřestala střílet, dokonce ani když se had odplazil pod obrovskou nádrž s propanem, která za karavanem stála. Když jsem si na to po létech vzpomněl, teprve jsem si uvědomil, že kdyby tu nádrž trefila, poslala by nás přímo do pekel. Tehdy jsem byl tak malý, že jsem celý ten výjev nepozoroval s ničím jiným než s extrémní zvědavostí. Bylo to poprvé, kdy jsem vůbec nějakého hada viděl, navíc v kombinaci s podívanou na mou babičku, která se hrnula ze zadních dveří karavanu a páčila jako pistolník.

Babička pracovala jako pokladní v motorestu, takže mě přes den dávala do školky. Na školku si pamatuju jen proto, že to tam bylo strašný. Vzpomínám si, jak mě tam odvezla tak brzo ráno, že byla ještě tma, a jak mě zavedli do místnosti, kde na váleňkách spaly ostatní děti. Ukázali mi váleňdu a řekli mi, že si mám schrupnout, dokud nepoběží *Kapitán Klokán* (můj oblíbený televizní pořad). Problém byl v tom, že jsem za žádných okolností nedokázal usnout bez svého polštáře coby ochranného štítu. Začal jsem vřískat a řvát, co mi hrdlo stačilo, a po tváři se mi koulely slzy. Probudil a vyděsil jsem tím všechny ostatní děti, co v tom setmělém pokoji spaly, takže do několika vteřin řvaly a vřískaly všechny, zatímco vychovatelky jen zoufale běhaly od váleňdy k váleňdě a snažily se zjistit, kde je problém. Ve chvíli, kdy se jim podařilo všechny utěšit a osušit jim slzy, přišel čas *Kapitána Klokana* a já jsem byl rychle pohlcen epickou ságou pana Zelenáče a loutkového losa, který žije ve věčném strachu, že ho začne bombardovat bouře pingpongových míčků. Další dny už mi babička můj polštář nikdy nezapomněla přibalit.

Každý večer, když mě ukládala ke spánku, mi recitovala tu samou básničku. Říkala: „Dobrou noc, spi hluboce, ať nekoušou tě štěnice.“ Vůbec jsem netušil, co to ty štěnice jsou, ale z té básničky mi přišlo docela zjevné, že jsou schopné působit bolest. Když zavírala dveře a nechala mě napospas tmě, nedokázal jsem myslet na nic jiného než na tyhle obří noční hmyzáky. Nikdy jsem si neutvořil jednoznačný mentální obraz toho, jak vypadají, a tahle neurčitost z jakéhosi důvodu jen prohlubovala můj strach. Když jsem si je zkusil představit, vytanulo mi v mysli něco jako plošnice se zákeřnými očíčkama a ďábelským úsměvem. Nehledě na to, jak unavený jsem před spaním byl, mě její zmínka o těchhle broucích probrala jako šňupanec čichací soli.

Bylo ještě něco, co babička říkala a z čeho mi běhal mráz po zádech. To když jsme se pozdě večer koukali na televizi a všechna ostatní světla v karavanu byla zhasnutá. Jediné osvětlení tvořila mihotavá modrá záře televizní obrazovky. Babička se ke mně vždycky otočila a zeptala se: „Jak dělá strašák?“ Mně se vyvalily oči jako halloweenským karikaturám a ona se na mě ponuře podívala a řekla: „Hůů! Hůů!“ Neměl jsem tušení, co to znamená, nebo proč by měl strašák na poli houkat jako sova, ale už nikdy v životě jsem nedokázal pomyslet na jedno bez toho druhého. V průběhu života mi ty výjevy začaly připomínat domov a přinášely mi útěchu. Staly se z nich symboly toho nejčistšího druhu magie a upomínaly mě na doby, kdy jsem byl v bezpečí a milován. Je v tom něco, co se nedá pojmenovat slovy, ale dodnes se mi při pohledu na strašáka rozbuší srdce. Mám pak chuť brečet. Vzpomínka na všechny ty dobré říjnové strašáky na jižanských verandách mě odvane pryč. Strašák je nyní symbolem jakési čistoty.

Každou chvíli, když tu sedím v úplném osamění, cítím potřebu stát se někým jiným. Potřebuju se transformovat a získat nový náhled na skutečnost. Když to nutkání mám, musí se všechno změnit – emoce, reakce, tělo, vědomí a tok energie. K zenu jsem se uchýlil ze zoufalství. Prošel jsem si peklem a traumaty. Posadili mě do cely smrti za zločin, který jsem nespáchal. Hněv a rozhořčení mě užíraly zažíva. Z toho, jak se mnou dennodenně zacházeli, rostla v mém srdci zášť. Čím jste čistší, tím více světla skrze vás může proudit. Vyčistěte vše zlé, a ten proud vámi bude protékat jako světlo okenní tabulkou. Tím procesem jsem se prodřel mnohokrát. Každý den, do něhož se probudím, znamená, že jsem o den blíže novému

životu. Cítím, jak se roky plné stereotypu a traumat, které se ve mně nahromadily, rozpouštějí, odplouvají z mého těla a nechávají za sebou dlouho citelnou čistotu. Obvykle mám přinejmenším vágní představu, jakých věcí doufám, že dosáhnu, nebo co zažiju – vytvořím nějaký umělecký projekt, prozkoumám další sféry vědomí – ale tentokrát slepě proplovám, kamkoli mě ten proud zanese. Cítím se být mladší, než jsem se cítil za posledních deset let, a vzpomínky, které už jsem dávno zapomněl, jsou nyní znovu na dosah.

Ve filmech jsou to vždycky ti ostatní vězni, na koho si musíte dávat pozor. Ve skutečném životě jsou to strážníci a vedení. Dají si záležet, aby váš život učinili těžším a ještě více stresujícím, než už je, jako kdyby nestačilo, že čekáte na popravu. Dokážou poslat člověka za mříže, protože špatně vyplnil šeky, a pak ho tam trýznit, dokud se z něj nestane násilník. Nechtěl jsem, aby mě ti lidé měli možnost změnit, dotknout se mého nitra a proměnit mě ve stejně zkaženou a zakrnělou bytost, jakými jsou oni sami. Vyzkoušel jsem snad všechny spirituální postupy a meditativní cvičení, které mi mohly pomoci zůstat celé ty roky při smyslech.

Už si ani nepamatuji, kolik poprav se za tu dobu, co jsem seděl, odehrálo. Je to myslím něco mezi pětadvaceti a třiceti. Některé z těch chlapů jsem dobře znal a byli mi blízcí. Na ty ostatní jsem nedokázal ani pohlédnout. Ale stejně jsem neměl radost, když jsem kteréhokoli z nich viděl takhle odejít.

Mnoho lidí se sjednotilo na podporu Ju Sana. Prosili, aby byl jeho život ušetřen, ale nakonec to k ničemu nevedlo. Spáchal tak ohavný zločin. Frankie Parker byl brutální závislák na heroinu, který zabil svého bývalého tchána a tchyni, a svou exmanželku držel jako rukojmí na policejní stanici v Arkansasu. Za ta léta se z něj stal Ju San, vysvěcený kněz rinzai zen-buddhismu, měl mnoho přátel

a zastánců. Ten večer roku 1996, krátce po tom, co ho popravili a prohlásili za mrtvého, dovolili jeho učiteli a spirituálnímu rádci, aby se prošel po celách smrti a pozdravil odsouzence. Bylo to poprvé, kdy bylo nějakému spirituálnímu rádci dovoleno mluvit po popravě s vězni. Řekl nám, jak zněla Frankieho poslední slova, jaké bylo jeho poslední jídlo, a popsal nám jeho popravu.

Sledoval jsem televizní zprávy o Ju Sanově smrti, když se někdo zastavil před mými dveřmi. Otočil jsem se a spatřil malého starého plešatého muže v černém hábitu a v sandálech, který držel v ruce šňůru s modlitebními kamínky. Měl rozčuchaná bílá obočí, která byla tak nezkrtná, že vypadala jako malé rohy. Prakticky měl nad očima dva rozevláté kníry. Když se představoval, vypadal odhodlaně a soustředěně. Cely smrti obchází hodně protestantských kazatelů, ale z těch všech mám pocit, že si myslí, že jsou lepší než my. Poznáte to podle toho, jak se vám většina ani neobtěžuje podat ruku. Kobutsu takový vůbec nebyl. Navázal přímý, nevyhýbavý oční kontakt a vypadal, že ho upřímně těší, že mě poznává. Jeho osobním posláním bylo udělat vše, co je v jeho moci, aby Ju Sanovi pomohl, a ta poprava ho pěkně rozložila. Než odešel, řekl mi, že se nemám rozpakovat mu kdykoli napsat. Tu nabídku jsem přijal.

Začali jsme si spolu dopisovat, až jsem ho nakonec požádal, aby se stal mým učitelem. Souhlasil. Kobutsu je plný paradoxů: zenový mnich který si zapaluje jednu od druhé, vykládá vtipy hraničící s pornografií a vřdycky dokáže uznalým zašilháním ocenit ženskou anatomii. Je to svatý člověk, poutový vyvolávač, anarchista, umělec, přítel a kretén, a to všechno zabalené do jednoho hábitu. Okamžitě jsem v něm našel zalíbení.

Kobutsu mi posílal knihy o starých mistrech zenu, o různých buddhistických cvicích a malé kartičky, kterými jsem si mohl vyzdo-

bit svatyni. Zanedlouho po popravě Ju Sana se vrátil, aby provedl obřad „útočiště“ pro dalšího vězně v cele smrti, a já jsem se toho obřadu mohl zúčastnit. Útočiště je buddhistický ekvivalent křtu. Je to jako před celým světem deklarovat svůj záměr jít touto cestou. Byl to nádherný obřad a něco se při něm v mém srdci pohnulo.

Pod Kobutsuho vedením jsem se začal denně věnovat meditacím zazen. Meditace zazen znamená tiše sedět, nesoustředit se na nic jiného než na svůj dech, výdechy a nádechy. Nejprve to byla muka, muset nehybně sedět a patnáct minut koukat do podlahy. Časem jsem si na to trochu zvykl a dokázal jsem čas meditace protáhnout na dvacet minut denně. Odložil jsem všechno čtení vyjma zenových textů a návodů k meditacím. Další tři roky jsem nečetl nic jiného.

Asi šest měsíců po obřadu útočiště, kterého jsem se zúčastnil, se Kobutsu vrátil, aby ho odsloužil u mě. Magie, kterou tento rituál obsahoval, zvýšila moje odhodlání cvičit desetkrát tolik. Každý den jsem vstával s úsměvem na tváři a ani dozorcí se mi nedokázali dostat pod kůži. Myslím, že pro ně bylo trochu zneklidňující prohledávat donaha svlečeného chlapa, který se na ně v průběhu celého toho martyria usmíval.

S Kobutsuem jsme si dál dopisovali a taky jsme spolu mluvili po telefonu. Naše rozhovory byly směsí povzbuzování, poučení, nestydatých vtipů a bizarních historek o jeho posledních dobrodružstvích. Neustálými denními cvičeními se můj život jednoznačně měnil k lepšímu. Dokonce jsem si v cele z papírových buddhů zkonstruoval malou svatyni, která mi měla dodávat inspiraci. Nyní jsem při meditaci zazen seděl dvě hodiny denně a dál jsem se překonával. Ale dosud jsem neprožil ten prchavý zážitek osvícení, o kterém jsem tolik slyšel, a zoufale jsem po tom prahnul.

Rok po mém obřadu útočiště Kobutsu rozhodl, že nastal čas na můj obřad jukai. Jukai je vysvěcení laika, během něhož člověk začíná přijímat sliby. Tam se zároveň přejmenujete, abyste symbolizovali, že začínáte nový život a zbavujete se toho starého. Jen učitel rozhoduje o tom, kdy jste připraveni jukai absolvovat.

Můj obřad měl sloužit Shodo Harada Roshi, jeden z největších žijících mistrů zenu na světě. Je opatem nádherného chrámu v Japonsku a pro tuto příležitost měl přiletět do Arkansasu. Na tu událost jsem se těšil celé týdny, tak moc, že jsem v noci nemohl spát. V ten velký den jsem vstal ještě před svítáním, oholil si hlavu a připravil se na setkání s mistrem.

Kobutsu vedl zástup vcházející do místnosti. Viděl jsem, jak se od jeho čerstvě oholené růžové hlavy odráží světlo. Také jsem si povšiml, že odložil své obvyklé japonské sandály ve prospěch kotníčkových tenisek Converse. Bylo divné vidět, jak mu zpod lemu mnišského hábitu čouhají kecky. Za ním šel Harada Roshi. Měl na sobě róbu stejného stylu jako Kobutsu, jen byla dokonale čistá. Kobutsu byl náchylný k tomu, mít na ní sem tam skvrnu od hořčice, a zdálo se, že mu to ani v nejmenším nevadí.

Harada Roshi byl malý a hubený, ale měl velmi autoritativní zevnějšek. Navzdory jeho vřelému úsměvu na něm bylo něco skoro až vojensky formálního. Jsem přesvědčený, že první, co mi přišlo na mysl, když jsem ho uviděl, bylo „disciplína“. Zdálo se, že je disciplinovaný až za hranici všeho, čeho může člověk dosáhnout, což mě silně inspirovalo. Dodnes stále usiluju o to, mít v sobě tolik disciplíny jako Harada Roshi. Pod jeho hřejivostí a přátelstvím se skrývala železná vůle.

Všechny nás zavedli do maličké místnůstky, která sloužila jako kaple pro odsouzence k smrti. Harada Roshi promluvil o rozdílech

mezi Japonskem a Amerikou, o chrámu u něj doma a o tom, jak málo Asiatů se do toho starého chrámu dnes chodí učit; že jsou to většinou Američané, kdo se chce učit. Jeho hlas byl hluboký, chrapotivý a rychlopalný. Japonština není obvykle popisována jako nějaký překrásný jazyk, mě ale uchvátila. Vroucně jsem si přál, aby i moje ústa dokázala tvořit taková poetická, elegantně znějící slova.

Harada Roshí přichystal malý oltář, aby u něj odsloužil obřad. Ubrus na oltáři byl z bílého hedvábí a na něm stála malá socha Buddhy, plátno pokryté ozdobným písmem a kadidelnice. Všichni jsme do ní jako obětinu vhodili špetku exoticky vonícího kadidla a pak jsme otevřeli knihu se sůtrami, abychom začali s řádnou liturgií. Kobutsu mi musel pomáhat obracet stránky knihy, protože jsem kvůli bachařům musel mít na ruku i na nohu řetězy. V průběhu obřadu jsem obdržel jméno Koson. To jméno, se vším, co symbolizovalo, se mi strašně líbilo, a všude jsem je pak čmáral. Také mi bylo oficiálně předáno moje rakusu.

Rakusu je vyrobeno z černé látky a máte je pověšené na krku. Zakrývá vám haru, což je centrum energie, které máte asi dva prsty pod pupkem. Vedou z něj dva černé látkové popruhy s dřevěnou kruhovou sponou. Je skládané do vzoru, který připomíná rýžové pole viděné ze vzduchu. Reprezentuje Buddhovu róbu. Je to jediná část mé róby, kterou mi vedení dovolilo nechat si ve vězení. Na rub namaloval Harada Roshí nádherné kaligrafické znaky, které říkaly: „Velké úsilí bez selhání přináší velké světlo.“ Byl to můj nejcennější majetek až do dne, který přišel o několik let později, kdy mi ho vězenští dozorcí sebrali.

Dali mi i to plátno, co bylo na oltáři. Znaky na něm v překladu říkaly: „Měsíční paprsky se probodávají až na dna louží, a přesto po nich ve vodě nezůstane ani stopa.“ V cele jsem si je hrdě vyvěsil.

Do říše zenu jsem se vypravil proto, abych dokázal porozumět svým negativním emotivním stavům, které jsem se naučil do značné míry ovládat, ale nyní jsem ke svému cvičení přistupoval mnohem agresivněji. Nakládal jsem si víc a víc jako nějaký vzpěrač. Nyní jsem o víkendech meditoval zazen pět hodin denně. Pořád jsem měl v ruce modlitební korálky a nepřetržitě jsem přeříkával mantry. Minimálně hodinu denně jsem cvičil hatha jógu. Stal se ze mě vegetarián. A přesto se u mě ještě nedostavilo průlomové prožití kenšó. Kenšó je okamžik, v němž vidíte skutečnost křišťálově čistým zrakem, což hodně lidí popisuje jako „osvícení“. Svoje myšlenky jsem sice neformuloval nahlas, ale začínal jsem pojímat silné podezření, že kenšó není nic než mýtus.

Do vězení začal jednou týdně docházet učitel tibetského buddhismu, aby školil každého, koho by to zajímalo. Chodil jsem na ta sezení, která byla zvlášť šita na míru, aby se hodila lidem čekajícím na popravu. Jedna technika, kterou nás s jedním dalším vězněm naučil, se jmenuje phowa. Spočívá v tom, že v okamžiku smrti tlačíte svou energii temenem hlavy ven. Ani tak to s sebou nepřineslo ten život měnící okamžik, po němž jsem pátral.

Dva

Natolik, aby tvořily vyprávění, se moje vzpomínky fakticky zhušťují až v době, kdy jsem začal chodit do školky. Dodnes si pamatuju každého učitele, kterého jsme kdy měli, od školky až po střední.

Co si vzpomínám, moji rodiče, sestra a já jsme se v roce 1979 přestěhovali do bytového komplexu zvaného Mayfair. Měli jsme byt v horním patře, v dlouhé řadě identických dveří. Když jsem si šel hrát ven, dokázal jsem najít cestu domů jediné tak, že jsem nakukoval do každého okna, dokud jsem neviděl známý nábytek. Do jednoho z bytů v komplexu se přestěhovala i moje babička, žila v řadě za námi. V tom roce jsem začal chodit do školky a dobře si na to všechno pamatuji.

Mayfair se nacházel ve zchátralé čtvrti arkansaského Západního Memphisu, byť zdaleka ne tak zchátralé, jakou se stala později. Bydleli jsme v nejhorším školním obvodu ve městě a první den jsem zjistil, že jsem jedno z pouhých dvou bílých dětí v celé třídě. Tím druhým byl můj nejlepší kamarád Tommy, který rovněž bydlel v Mayfairu. Za učitelku jsme měli štíhlou černošku jménem Donaldsonová a já bych si sotva vzpomněl na záštiplnějšího dospělého. Na dívky ani tak zlá nebyla, ale zdálo se, že v sobě chová

vášnivou nenávist vůči všem chlapcům. Namouduši nevím, jak se vůbec mohla stát učitelkou, protože to vypadalo, že veškerý svůj čas tráví vymýšlením nových a inovativních forem trestu, se kterými by ještě mohla přijít.

V tomto věku jsem byl velmi tichý, snad až do té míry, že jsem byl skoro neviditelný. Dokázal jsem se její zlobě většinu času vyhybat, ale dvakrát si mě všimla. Jednou, z důvodu, který jsem nikdy nepochopil, jí jedna holka řekla, že jsem měl otevřené oči, když byl čas na spaní. Každý den po obědě jsme museli vytáhnout matrace, lehnout si na podlahu a půl hodiny spát, zatímco učitelka odešla pryč. Nikdo nevěděl, kam šla, nebo proč. Nestačilo jí, že jsme leželi bez hnutí, chtěla, abychom spali, a očekávala od nás, že budeme spát na povel. Jmenovala jednu osobu, která měla být třídním uduvačem, zatímco sama bude pryč. Osoba, kterou si vybrala, musela sedět za učitelským stolem jako bůh a dozírat na všechny ostatní, jak leží na břiše na podlaze. Vybranou osobou byla vždycky holka – nikdy kluk.

Tak jsem jednoho dne po obědě ležel jako obvykle na matraci na podlaze, vdechoval prach a doufal, že v něm nebudou žádní pavouci. O půl hodiny později se vrátila učitelka a zeptala se dívky u svého stolu na denní raport – kdo spal a kdo nespál. Holka ukázala rovnou na mě a řekla: „Měl otevřené oči.“

Za celou dobu jsem se na matraci nepohnul ani nevydal hlásku, a stejně mě ta učitelka donutila předstoupit před třídu a práskla mě přes ruce pravítkem. Vpravdě z toho ruce dost bolely a k tomu se přidával i stud, že se to děje před celou třídou, ale ta nejděsivější a nejtraumatičtější část byla ta pomstychtivost a nenávist, s níž učitelka trest vykonávala. Byla divoká a vzteklá, skřípala zuby a při každém plesknutí toho proklatého pravítka zachrochtala. V tom

druhém případě, kdy si mě všimla, si ani nepamatuji, co jsem udělal špatně, pokud vůbec něco. Ale vzpomínám si na ten trest a na to, že jsem nebyl sám. Opět jsem si musel stoupnout před celou třídu, tentokrát spolu s dvěma dalšími kluky, a půl hodiny nad hlavou držet štos knížek. Všichni tři jsme stáli s rukama rovně vzpaženýma, třásli jsme se námahou a učitelka na nás zuřivě řvala a říkala věci jako: „Teď poznáte, že to se mnou nebude žádná legrace!“

Tolik ke školce.

V tomto období mého života se odehrály dva zvláštní incidenty, které si oba živě pamatuji, ale žádný z nich nedokážu vysvětlit. První se stal, když jsme ještě bydleli v Mayfairu.

Jednoho večera, když se začínalo smrákat, mi matka řekla, abych neodcházel z chodníčku, který vedl přímo ke dveřím našeho bytu. Vzhledem k tomu, jaký jsem byl nedisciplinovaný pohan, jsem práskl do bot, sotva zmizela z dohledu. Běžel jsem až úplně dozadu za celý komplex, kde ležela obrovská halda písku, a začal jsem holýma rukama hloubit díru. Byla to jedna z mých oblíbených činností, do níž jsem v raném dětství investoval obrovské množství času. Ráno jsem vstal z postele, dal si k snídani misku cereálií, olízl lžící dočista a odnesl jsem si ji s sebou ven. Ten den jsem pak strávil nepřetržitým kopáním. Trávník před bytem pak vypadal jako po bitvě a matka vždycky vylezla na verandu a zaječela: „Chlapče, všechny ty doury zasyp, než si někdo zlomí kotník.“

Ten večer jsem se do kopání zabral tak, že když jsem se rozhlédl, zjistil jsem, že je najednou úplná tma. V dálce jsem viděl pouliční osvětlení a noc byla mrtvolně tichá. Žádné cvrkání cvrčků, žádné lidské hlasy, žádné zvuky projíždějících aut. Nic než ticho. Takové,

jaké přijde, když skončí film a plátno zbledne. Pochopil jsem, že mám teď oficiálně problém, oprášil jsem se a vydal se na cestu zpět k našemu bytu.

Cestou domů jsem musel projít úzkým místem, kde stály dvě nakolmo postavené bytovky, které se téměř dotýkaly rohem. Když jsem to tam viděl naposledy, byl nejbližší byt vybydlený. Teď byla tma, ale přední dveře byly otevřené.

Vnitřek toho bytu byl tak prost osvětlení, jako kdyby tam bylo jakési vakuum. Ve dveřích, opřený o zárubeň, stál chlap v černých kalhotách a bez trička, s rukama zkříženýma na hrudi. Měl černé vlasy po ramena a usmíval se od ucha k uchu. Když jsem procházel kolem, nespustil ze mě oči, až dokud jsem se nezastavil přímo před ním. „Kam jdeš, chlapče?“ zeptal se způsobem, který prozrazoval, že se baví, ale že ode mě vlastně nečeká žádnou odpověď. Nic jsem neřekl, jen jsem stál a díval se nahoru na něj. „Hledá tě máma. Do-staneš výprask, víš?“

Po chvilce jsem pokračoval v cestě. Když jsem se setkal s matkou, držela v jedné ruce rákosku a v druhé cigaretu. Skutečně jsem dostal výprask.

Na tu příhodu jsem si pak dlouho nevzpomněl, to až zhruba den před tím, než mě zatkli a obžalovali z vraždy. Bylo mi osmnáct let a policajti mě už celé týdny nepřetržitě otravovali. Moje matka se mě jednou po obědě zeptala: „Nechceš si sundat tričko a jít na dvorek, abych si tě mohla vyfotit? Abychom měli pár fotek na porovnání, kdyby tě policajti zmlátili.“ Přikývl jsem a vypravil jsem se do koupelny, kde jsem si sundal tričko. Když jsem se podíval do zrcadla nad umyvadlem, praštilo mě do očí, že vypadám přesně jako ten chlap, kterého jsem viděl stát v tom temném bytě před tou spoustou let.

Když mi bylo sedm nebo osm, viděl jsem chlapa, kterého střelili do hlavy. Nedávno předtím jsme se přestěhovali do dvojdomku v Memphisu. Jednoho letního odpoledne jsme nechali otevřené přední dveře, abychom domů pustili trochu průvanu. Stál jsem přímo na prahu a díval jsem se na otce, který stál na dvorku před domem. Měl ruce v kapsách a vypadal, že zkoumá trávník, ale ve skutečnosti jen koukal do blba. Celkem dlouho jsem ho pozoroval a on ani jednou nemrkl. Duchem byl na hony vzdálený a dělal kdovíco. Stávalo se mu to docela často, ale tentokrát to bylo jiné. Jako nějaká předzvěst.

Slyšeli jsme slabé, vzdáleně znějící prasknutí, vůbec se to nepodobalo střelbě, jak ji znáte z televize. Můj otec později řekl, že ho nejprve napadlo, že ve vedlejší ulici nějakému autu bouchl výfuk. Oba jsme ve stejný okamžik vzhledli a spatřili muže, jak přechází ulici a jde směrem k nám. Rukama se držel za hlavu a byl celý od krve.

Můj otec se ke mně otočil a začal štekát jako nějaký mariňácký výcvikový instruktor: „Běž! Běž! Běž! Hni zadkem!“ Prchl jsem do domu a můj otec hned za mnou. Jen co zavřel a zamkl dveře, muž do nich plnou vahou narazil. Ozval se strašlivý úder, a pak už nic. Všude bylo ticho. Můj otec stál a díval se na dveře, moje matka zatím přiběhla do místnosti a na tváři měla vyděšený, tázavý výraz. Když jí řekl, co se stalo, jen tam stáli a zkoušeli přijít na to, co dál dělat.

Neměli jsme telefon, takže se rozhodlo, že matka vyběhne zadními dveřmi, přeběhne k sousedům a poprosí je, aby si mohla zavolat od nich. Jediný problém byl, že sousedé neotevírali. Moje matka stála na verandě, tloukla na dveře a křičela: „Potřebujeme pomoc! Prosím, nechte mě si od vás zavolat!“ Bylo to všechno marné, pro-

tože jí sousedé odmítali otevřít. Potom, co přijeli policajti, jim sousedé řekli, že si mysleli, že moje matka zastřelila mého otce a pak šla i po nich.

Chlap mezitím všechno umazal od krve. Ve chvíli, kdy se objevili policajti se sanitkou, ležel zhroucený na schodech. Po dveřích a celém našem bílém kombíku byly krvavé otisky rukou. Chlapa naložili do sanitky, odvezli ho a policajti mezitím vyslechli matku a otce. Pak přijeli můj dědeček a babička z otcovy strany, Doris a Ed Hutchinsonovi, a odvezli mě a sestru na noc pryč ve snaze, abychom z té krvavé spouště viděli co možná nejméně.

Moje mladá mysl se od toho incidentu odrazila bez škrábnutí. Další den jsem se dokázal vrátit k dětským hrám s ostatními kluky. Trvalá újma byla nulová. Nicméně kdybych měl přesně stejný zážitek podstoupit ve svém současném věku, potřeboval bych po zbytek života terapeuta. Noční můry by mě oloupily o můj drahocenný spánek a měl bych z toho nervy nadranc.

Nedokážu přesně určit, kdy jsem tuhle svoji pružnost, schopnost se od děsivých událostí jen tak odrazit, začal ztrácet; můžu se jen ohlédnout a konstatovat, že je pryč. Fakt, že jsem byl odsouzen za zločin, který jsem nespáchal, mě bezpochyby trochu zdeformoval. Ale přežil jsem to víceméně bez úhony. Nenechte se mýlit – všude v srdci, v duši, na těle a v mysli mám jizvy, které se nikdy pořádně nezahojí. Nicméně jsem přežil. Nejsem si tak jistý, že bych to dokázal, kdyby se mi to všechno přihodilo v pokročilejším věku. Věřím, že by mě z toho šoku a duševního otřesu klidně kleplo už v soudní síni.

Kdyby mě do vězení neposlali v tak útlém věku, nebylo by možné, abych se na zdejší podmínky vůbec dokázal adaptovat. Ve vězení je to dost strašné, ale ještě milionkrát horší to je, když víte, že

jste neudělali nic, zač byste v něm měli skončit. Ta skutečnost ten duševní otřes ještě zvětšuje a zesiluje. Díky tomu, kdy se to odehrálo, jsem tu vyrostl. To mě možná oloupilo o mou vnitřní flexibilitu.

Teď už nepřistupuju ke každé životní situaci s otevřeným srdcem, dychtivý naučit se něco nového. Místo toho přicházím jako ostražitý stařec, který se bojí, že ho někdo už zase srazí na prdel. Stařec ví, že v jeho věku už se takové modřiny nehojí tak rychle jako dřív. Jako mladík jsem poznával nové věci, protože jsem byl zvědavý. Učením jsem se vlastně ani nemusel zabývat; bylo to spíš, jako kdybych byl jedno z těch mláďátek, která vidíte v televizních pořadech o zvířatech. Učí se skoro náhodou, jen tím, že mají otevřené oči a jsou hravá. Nyní nasávám vědomosti ze strachu. Počítám s tím, že čím víc toho budu vědět, tím víc budu schopen mít situaci pod kontrolou a vyhnout se tomu, aby mi někdo znovu ublížil.

Nenávidím to. Nesnáším známky a příznaky stárnutí, kterých na sobě s každým uběhlým dnem vidím víc a víc. Nyní jsem ve stejném věku jako Hank Williams, když umřel. Naše situace a okolnosti z nás obou udělaly starce dřív, než nadešel náš čas. Ale nemyslete si, že jsem cynik. Věřím, že se to všechno dá vrátit. Věřím, že láska dokáže spravit skoro všechno, zatraceně. Láska a ledový čaj. Jen potřebuju od obojího větší dávky, než kolik se tu dá sehnat. Snad někdo tuhle nespravedlnost brzy napraví a vysvobodí mě z tohoto zlého snu. Do té doby nemám jinou volbu než se rvát dál jako doposud. „Svatý Rajmunde Nonnatusi, slyš mou modlitbu...“

Tři

Rok, jak ho vnímám, začal být tenký jako papír. Skoro si na něj můžu sáhnout a protrhnout do něj díru nehtem. Přichází prosinec. Cítím, jak se probouzí. Přinese s sebou strašidelný prostor, v němž si odpočine moje mysl a vyjasní se obraz všeho, co vidím. Zdá se, že se celý svět obléká do svátečního šatu a že s každým dnem, který uplyne, urazím další míli ledovou pouští.

Když jsem byl ve druhé třídě, Nannyina kamarádka se rozhodla pronajmout mé rodině mrňavý třípokojový cihlový domeček, který měla na zahrádce za domem, protože jí šeky ze sociálky úplně nepostačovaly k přežití. Když se nad tím zpětně zamyslím, najednou mi přijde neuvěřitelně podivné, že měl někdo na dvorku malého předměstského domu takovou stavbu. Byl to spíš atomový kryt.

Někdo do domku zavedl elektřinu a docela dobře tekla i voda, ale nebylo tam žádné topení. Někdy se tam tak ochladilo, že zamrzla hladina v záchodové míse. Matka, abychom neumrzli, pak rozpálila troubu na plné pecky a nechala otevřená dvířka. Mívali jsme kočku, která si na otevřená dvířka trouby vždycky vyskočila, stočila se do klubíčka a usnula.

Rodičům se po nějaké době povedlo vypůjčit si malý přenosný přímotop. Když jsme se ráno se sestrou oblékali do školního, matka nás před něj vždycky postavila, abychom se neutráslí k smrti. Jednou při takovém oblékání sestra do přímotopu omylem nacouvala. Její řev, hlasité bezeslovné kvílení bolestí, bylo slyšet na celou ulici. Dodnes vidím matku, jak klečí, drží sestru v náručí, kolébá se dopředu a dozadu a obě brečí. Poté, co se obě uklidnily, matka sestru prohlédla, ale nevypadalo to, že by jí bylo něco vážného, takže nás oba poslala do školy.

Když jsme to odpoledne šli domů, měla sestra tričko a kalhoty zezadu úplně promočené. Na těch částech jejího těla, které se dotkly přímotopu, naskákaly během dne puchýře, a všechny ty puchýře praskly. Když to matka viděla, začala znovu brečet. Ten rok byl jedním z nejnuznějších, kterými si moje rodina kdy prošla.

Jednou, asi týden před Vánocemi, nastalo velké pozdvižení, protože se u našich dveří zastavili tři starší pánové v oblecích a nesli s sebou krabice a tašky s jídlem. Myslím, že to byli buď zednáři, nebo zednáři svatyně, ale už si nepamatuju. Ale pamatuju si, jak je matka všechny objímá a pořád dokola jim děkuje, zatímco my dva se sestrou jim pobíháme pod nohama jako hladové kočky, nedočkavě zjistit, jaké dobroty v těch pytlích jsou. Matka nekontrolovatelně brečela a dál ty chlapy objímala. Moc toho nenapovídali, jen jí řekli, že se rádo stalo, a odešli stejně rychle, jako přišli. Tak vypadala naše vánoční večeře. To, že nás podarovala taková skupinka, se stalo víceméně. Nejčastěji to byla Armáda spásy.

Mého otce hluboce zahanbovalo, že musí takovou almužnu přijmout. Je to věc, která se na Jihu vtlučí mladým bělochům do hlavy už od chvíle, kdy poprvé promluví – nikdy neber nic, co sis sám nezasloužil. Muset přijímat takovou výpomoc mého otce

velmi zraňovalo, nějak ho to tlačilo ke hraně emočního útesu. Nebyl jsem dost starý, abych tomu dokázal úplně porozumět; viděl jsem jen, že se táta chová divně a že si hryže nehty tak zuřivě, až to občas vypadalo, že si do pusy strčí úplně celou ruku. Teď vím, že na muže, který takovou pomoc přijal, nebylo nahlíženo moc jako na muže – obzvláště tím mužem samotným. Na jakéhokoli chlapa se dvěma zdravýma rukama a nohama, který se přihlásil o dávky, se nepohlíželo o moc jinak než jako na nějakého zloděje, lháře nebo sexuálního násilníka.

Nakonec si myslím, že je to jedna z věcí, které způsobily, že se manželství mých rodičů začalo rozpadat. Ten stres z chudoby.

Obvykle nad takovými věcmi kolem adventu přemýšlím. Nejspíše proto, že v taškách s jídlem, které nám ti pánové přinesli, byl pytlík s tvrdými bonbony a moje babička jim vždycky říkala „Vánoční bonbony“.

Jak jsem rostl, naučil jsem se také stydět za to, že jsem chudý. Začalo to být ponižující a udělal bych cokoli, abych tuto skutečnost před zbytkem světa skryl. Vyvinul se u mě zdrcující pocit, že jsem odevšad vylučován. Kamkoli se podíváte, vidíte lidi s věcmi, které nemůžete mít, a to na vás zanechá silné psychické následky. Hlavně v průběhu dospívání.

Později se u mě nicméně vyvinula nesmírná hrdost, že jsem z takové situace a takových poměrů vzešel. Podívám se na lidi, kteří mi udělali strašné věci, kteří o mně lhali, týrali mě a usilovali mi o život, a vím, že by se nikdy nedokázali pozvednout nad to, nad co jsem se povznese já. V nitru by zemřeli.

S některými ostatními chlapy, co sedí v cele smrti, jsme si vykládali o tom, co jsme jako děti prožili, a oni se mému nuznému dětství smějí. Já se směju s nimi. Jeden chlap řekne, že byl chudý, pro-

tože vyrostl v paneláku, a já se rozohním: „Chudej? Měli jste vodu! Měli jste teplo! Nosili jste boty, co stály sto dolarů! To neznamená chudej! Povím ti, co jsme měli my...“ Všichni se hihňají, když slyší, že i parkoviště pro obytné přívěsy pro nás měly své oblasti, které jsme považovali za místa pro „bohaté“. Dnes, když na to vše můžu jen vzpomínat, to legrační připadá i mně. Ale nebyla to pro mě legrace odjakživa. Není na tom nic k smíchu, když musíte podstupovat souboj se šváby, aby se rozhodlo, kdo si dá kukuřičné lupínky.

Dnes už jsem dospěl k přesvědčení, že se k sobě moji rodiče prostě nehodili. Možná se nehodili k nikomu, když je dnes můj otec už poněkolikáté rozvedený a moje matka se na něj ve svém počtu nepovedených vztahů těsně dotahuje. Problémy mezi nimi začaly, když jsem byl ve druhé třídě.

Nanny se znovu provdala za ctihodného pána jménem Ivan Haynes. To je ten, na kterého si vždycky vzpomenu jako na svého dědečka z matčiny strany. Občas uměl být pěkný kokot. Kdykoli byl svědkem nějaké mé bolesti nebo neštěstí, mohl jsem čekat, že uslyším jeho pobavený chichot. Někteří lidé se při vyslechnutí historek z mého dětství dohadovali, že mě možná neměl moc v lásce. Tomu nevěřím. Mezi mnou a jím byla spousta lásky; prostě jen dělal to, co je členům mojí rodiny přirozené. Smích a škádlení ostatních vám pomůže oprostít mysl od vlastních problémů.

Pamatuju si jedno slunné odpoledne, když mi bylo asi sedm let, Ivan seděl na naší verandě před domem v zahradním křesílku a popíjel pivo z plechovky. Vídal jsem ho pít jen jednou nebo dvakrát do roka a nikdy nekonzumoval nic silnějšího než Budweiser. Z nějakého důvodu do plechovky, než ji vypil, vždycky přihodil pár lžiček soli. Jednou mě z ní nechal malounko usrknout, a já jsem necítil nic než sůl.

Hrál jsem si venku před domem a byl jsem jen v kraťasech. Připletl jsem se mu rovnou na mušku. „Hej, kluku,“ zvolal Ivan a zamrkal jako kočka na sluníčku. „Přines mi támhle tu desku,“ ukázal na kus překližky ležící na druhé straně ulice.

Nic netuše jsem ji sebral a vykročil zpět k verandě. Když ta bolest přišla, měl jsem pocit, že se mi najednou rozhořel každý kousek těla. Začal jsem ječet a zběsile jsem kolem sebe mával rukama. Bolest byla tak intenzivní, že mi prostě vyzkratovala logické myšlení. Točil jsem se pořád dokola, bušil do sebe dlaněmi a dupal, a do toho zněl můj táhlý, nekonečný křik. Ta deska pod sebou totiž skrývala hnízdo rezavých mravenců. Nebylo to poprvé, co mě pokousali, ani to nebylo naposledy, nicméně to tehdy bylo nejhorší a nejbolestivější.

A co dělal dědeček, když jsem tehdy začal šílet? Usrkával pivo a pozoroval mě zpola nezaújatým pohledem. Moje matka vyběhla z domu a zvedla mě. Už dopředu věděla, v čem bude problém, a odnesla mě rychle dovnitř do vany, aby mě polila studenou vodou. Když jsme šli přes verandu a procházeli kolem dědečka, slyšel jsem, jak se uchechtl.

Znovu jsem jeho nesnesitelný chechot uslyšel po jednom z jeho výletů na nějakou dražbu. Dražby měl strašně rád. Hrabal se lidem v odpadcích, na garážových výprodejích byl pečený vařený, šel na každý, který se objevil v místních novinách, a na aukcích po celém státě nabízel za hromady harampádí horentní sumy. Tu veteš vzal, opravil ji a pak ji prodal na svém stánku na blešáku.

Jednou přišel domů s krabicí všemožného harampádí, mezi nímž byly potápěčské ploutve. Nebyly tak poddajné a ohebné, jako jsou profesionální ploutve. Tyhle byly tvrdé jak beton, jako zkamenělé žabí nohy. Spíš by se zlomily, než ohnuly. Dědeček mi je hodil a řekl: „Nazuj si je a vyzkoušej je.“

Odnesl jsem je ven za dům, kde už pár let stál zahradní bazén, hluboký asi metr dvacet. Od jeho původní instalace ho nikdy nikdo nevypustil ani nevyčistil, takže voda v něm byla tmavě zelená a děsivá. Po hladině klouzal podivně vypadající hmyz a hledal, koho by pokousal. Z myšlenky, že se budu v téhle kejďe plácet, jsem nebyl dvakrát nadšený.

Sedl jsem si na rozviklaný žebřík a pevně jsem si utáhl ploutve na nohou. Postavil jsem se na žebřík, odrazil jsem se z něj doprostřed bazénku a začal kopat. Moje snaha byla marná a za okamžik už jsem sebou jen házel na dně. Začínal jsem přemítat, jestli tyhle ploutve náhodou nejsou vyrobené k nácvičce na sucho a k opravdovému použití ve vodě vůbec nejsou určené. Ať už to bylo jakkoli, řekl jsem si k čertu s tím a rozhodl jsem se vylézt. Problém byl, že jsem nemohl vstát. Kvůli plastovým ploutvím tuhým jako kámen bylo nemožné dostat nohy pod sebe. V zoufalství jsem dokázal na chvíli dostat hlavu nad vodu a bál jsem se, že to bude moje poslední lapnutí po dechu. Jaká podívaná se mi před hrozícím utonutím naskytla? Na dědečka, jak stojí se založenýma rukama a chechtá se. Vedle něj stála moje sestra a taky se hihňala a mžourala proti slunci. Všechna ta hrůza se tváří v tvář vzteku, který projel mým tělíčkem, vypařila a já jsem se dokázal chytit žebříku a vytáhnout se nahoru.

Na pár okamžiků jsem nemohl nic než kašlat, prskat a snažit se vypudit z nosu vodu, která mi rozpalovala vnitřek hlavy jako oheň. Když jsem byl schopný promluvit, strhl jsem si ploutve a začal rozhořčeně rvát a na oba jsem ukazoval obviňujícím prstem. „Pitomci! Oba jste pitomci! Řeknu to mámě!“ vletěl jsem do domu jako opářená kočka a dědeček za mnou volal: „Nepokapej nám koberec!“

Matku jsem našel uvnitř, zrovna skládala prádlo. Okamžitě jsem na ni celou tu nehoráznou příhodu vychrlil a zuřivě jsem dupal bo-

sýma nohama. Když si vyslechla, že zatímco jsem se málem utopil, sestra a dědeček jen postávali opodál a smáli se, jednoduše pokračovala ve skládání prádla. Se svrážštělým čelem si zapálila cigaretu, vypustila do vzduchu proud otravného šedého kouře a pak mi poradila: „Tak už si ty ploutve znova nenasazuj.“ Oněměl jsem úžasem a strašně se mě to dotklo. Čekal jsem, že mě začne vystrašeně obskakovat. Místo toho nikdo nebral moje trápení vážně.

Někdy mi dědeček předával zvláštní a vysoce podezřelé informace, které se často týkaly nohou. Měl spoustu času o takových záhadách přemýšlet, protože většinu dní strávil tichým sezením na bleším trhu a čekáním, až někdo přijde a udělá mu nabídku na některé jeho zboží. Jednou získal několik obrovských krabic plných ponožek, které si následně vystavil. Ty ponožky mě štvaly. Nebylo na nich nic ani trochu zajímavého. Procházel jsem se po bleším trhu a prohlížel jsem si všechny ostatní stánky, ve kterých vřdycky měli zvláštní a fantastické nářadí. Když jste přišli ke stánku mého dědečka, nebylo v něm nic než hromada nudných ponožek.

Jedl jsem zrovna obvyklý letní oběd sestávající ze sendviče s burákovým máslem a banánem a zaléval jsem ho hroznovou limonádou Scramble, když vtom jsem pojal podezření, že se všichni běloši staví k těm ponožkám stejně pohrdavě jako já. Každá osoba bílé pleti, která k budce přišla, vypadala, že o ponožky nejeví vůbec žádný zájem a málem ohrnula nos, kdykoli se můj dědeček pokusil ke svému zlevněnému stánkovému zboží připoutat její pozornost. Také jsem si povšiml, že téměř každá osoba tmavé pleti, která se naskytla, si alespoň jeden pár koupila, občas i několik. To mi okamžitě nasadilo brouka do hlavy.

„Jaktože ty ponožky kupujou jenom černoši?“ zeptal jsem se mezi sousty sendviče Ivana. Pohlédl na mě od svého šálku, ze kte-

rého právě usrkával kávu. „Protože nechťejí, aby jim nastydly nohy,“ odpověděl nakonec. Zdálo se mi, že je v tom nějaké hluboké tajemství. Existuje nějaký zvláštní důvod, proč na své nohy tolik dbají? A co běloši, těm je snad jedno, jestli jim nastydnou nohy? Věděl jsem, že mně samotnému prochladlé nohy vadí, a přesto jsem neměl touhu kupovat ponožky na bleším trhu.

„Proč?“ vyhrkl jsem frustrovaně. „Proč nechťejí, aby jim nastydly nohy?“ Podíval se na mě, jako kdybych se zbláznil, zamračil se, zavrtěl hlavou a pak odpověděl: „Protože když jim nastydnou nohy, umřou.“ Bylo to šokující odhalení. Tak v tomhle je zakopaný pes. Byl jsem užaslý a nechápal jsem, proč se mi tuhle skutečnost nikdo neobtěžoval prozradit už ve škole. Měl jsem ještě jednu, poslední otázku. „A běloši taky umřou, když jim nastydnou nohy?“ Zachichotal se, otočil se ke mně zády a začal se věnovat snaze přilákat další zákazníky. Ta konverzace se mi na mnoho let zaryla do paměti.

Dokonce jsem o ní řekl jednomu chlapovi v cele smrti – ten vtip nám vydržel na dlouho. Když se nějaké studené zimní ráno chystal jít ven na dvůr, houkl jsem na něj a připomněl mu: „Určitě si nezapomeň obléct ponožky. Víš, co se stane, když ti nastydnou nohy.“ Zasmál se a řekl: „Ty a tvůj starý rasistický dědeček si na mě nepřijdete.“

V mém mládí se přihodil ještě jeden incident, který se týkal mého dědečka a ponožek. Z nějakého důvodu jsem nedokázal bez ponožek usnout. Navlékl jsem se do spodků od pyžama a zasunul si je do ponožek. Musel jsem mít ponožky vytažené aspoň ke kolennům, takže to vypadalo, že mám na sobě kostým nějakého divného superhrdiny. Problém byl v tom, že jsem si ty ponožky často tři nebo čtyři dny nepřevlékl. Vždycky jsem dotčeně skučel, když mě někdo načapal a násilím mi je stáhl.

To se změnilo, když mi dědeček řekl, že spát v ponožkách by mohlo způsobit, že mi nohy prasknou, protože se jim nedostává vzduchu. V představách jsem viděl, jak moje nohy pukají jako zrnka popcornu. Skutečně mi to působilo zlé sny, z nichž všechny byly o vybuchujících nohou. Pořád mi říkal nějaké šílenosti a vypadal při tom, že jim sám věří. Dnes zase já říkám dětem svojí sestry ujeté povídačky, které ony berou smrtelně vážně. Aspoň je ale neposílám do hnízda rezavých mravenců. Ivan byl fajn chlap, měl fajn dům ve fajn čtvrti. Nemůžu o něm říct nic menšího, než že jsem ho časem začal mít strašně rád a že když o pár let později umřel, brečel jsem jako malé dítě.

Nanny se po svatbě přestěhovala ze svého bytu do Ivanova domu, který byl v té hezčí části Západního Memphisu, kde žila střední třída. Ještě spolu ani moc dlouho nebydleli, a už jsme se k nim nastěhovali i my. Tím „my“ myslím sebe, rodiče a sestru. Předpokládalo se, že to bude dočasné uspořádání, než nám otec najde jiné bydlení. Do té doby jsme se stěhovali z bytu do bytu a během dvou let jsme bydleli v šesti různých státech, než jsme nakonec zakotvili u mých prarodičů.

Matka a otec dostali postel v pokoji pro hosty, zatímco sestra a já jsme spali na podlaze vedle nich. Pamatuju si, jak mě otcovy silné paže častokrát zvedaly z podlahy, když jsem ho probudil tím, jak jsem v astmatickém záchvatu lapal po dechu. Pak mě odnesl na pohotovost, které jsem se štil, protože jsem věděl, kolik injekčních jehel tam čeká na můj příjezd. Dnes na ty časy vzpomínám s hřejivým pocitem v srdci a vlastně se mi po nich stýská. Tenkrát bylo všechno jednodušší.

Jednou jsem se otce zeptal, jak se do rybníka dostanou ryby, když v něm předtím žádné nebyly, a on mi se vší upřímností řekl, že lé-

tají na dešťových kapkách. Myslel si, že když se z nějakého jezera vypaří voda, ryby se vypaří s ní. Ryby ten proces nějakým zázrakem přežijí, a když začne pršet, spadnou spolu s vodou zpátky na zem. V jeho mysli neexistovala o pravdivosti toho tvrzení jediná pochybnost. Samozřejmě také věřil, že když hodíte klobouk na postel, zemřete. Když jsem se ho zeptal, proč ryby neprší *všude*, řekl, že se to někdy stává. Pověděl mi, že jednou, když byl malý, viděl po bouřce na dálnici mrskející se rybu. Odmítal je jíst, protože by to přineslo smůlu. Nedělalo mu dobře už jen o tom mluvit.

Když jsme tam bydleli už několik měsíců, začali se moji rodiče hádat, i když dodnes nevím, kvůli čemu. Možná to bylo z toho obvyklého napětí, že jsou na mizině a prožívají zlé časy. Ať byl důvod jakýkoli, otec se odstěhoval do motelu.

Nejprve se to pokoušeli přestát, párkrát týdně se navštěvovali a udržovali si nějaký vztah, trochu jako randění. Otec o víkendu přijel, všechny nás vyzvedl a vzal nás někam na jídlo nebo do autokina, kde jsme sledovali nejnovější horory a cpali se hot dogy a popcornem. Vždycky jsme chodili na horory. Vzpomínám si, že jsem jako dítě býval vzhůru až do brzkých ranních hodin a díval jsem se s tátou právě na horory. Dodnes se koukám na horory a čtu si hororové romány, protože mi připomínají „domov“. Nostalgie, dalo by se říct.

V každém případě to neklapalo. To, že je mezi mými rodiči konec, jsem pochopil, když jsem šel jednou od kamaráda domů a uviděl jsem na příjezdové cestě stát otcovo auto. Když jsem se blížil, všiml jsem si, že jsou dveře na straně řidiče otevřené a na sedadle sedí můj táta. Jednu nohu měl na zemi, druhou v autě, tvář ukrytou v dlaních a brečel tak usedavě, že se trásl po celém těle. Nejprve mě napadlo, že se možná směje, dokud jsem se nepodíval na matku. Ta

ŽIVOT PO SMRTI

stála u auta vedle něj a měla zarudlé oči. Když jsem se dostal na dosah, otec mě chytil, objímal mě a dál brečel. Strašně mě to vyděsilo a netušil jsem, co dělat.

Matka mi poskytla sacharinem přelázané vysvětlení toho, že s námi tatínek už nebude bydlet, ale bude nás se sestrou o víkendech navštěvovat. A to nějakou dobu dělal. Přijel si pro nás a vzal nás na návštěvu k tetě nebo k prarodičům z jeho strany. Celé to ale hodně brzy vzalo rychlý konec.

Čtyři

Matka si zanedlouho našla někoho dalšího. Tou dobou jsem chodil do třetí třídy. Jmenoval se Jack Echols a byl o dvacet let starší než moje matka, i když byste to při pohledu na ni nehádali. Neměnná strava složená z tučných smažených jídel, cigarety, žádné cvičení a život ve slepé uličce, to vše dohromady způsobilo, že vypadala na věk, který ve svých zhruba pětadvaceti, když se brala, neměla. Nikdy v životě jsem nepotkal jediného člověka, který by mohl o Jackovi říct cokoli dobrého. Byl to nenávistný parchant a s rostoucím věkem to bylo jen horší.

Poté, co se matka rozešla s mým otcem, začala chodit do jednoho protestantského kostela nedaleko našeho domu. Právě tam se seznámila s Jackem, který tam chodil na bohoslužby už od počátku věků, nebo přinejmenším od doby, kdy ten kostel tesař Ježíš vlastníma rukama postavil.

Dodnes, když zavřu oči, si dokážu vybavit okamžik, kdy jsem si ho poprvé všiml. Bohoslužba právě skončila a já jsem spěchal ven na parkoviště, abych si se všemi těmi ostatními nezbedy chvilku zahrál na honěnou, a vtom jsem se rozhlédl a viděl, jak Jack vychází hlavními dveřmi s rukama omotanýma kolem mámy. Moje mysl se okamžitě postavila do pozoru jako psí uši, když zaslech-

nou cizí zvuk. Zaujalo mě to jen na okamžik a pak jsem se vrátil k tomu, co jsem dělal předtím. Hrozně jsem se na ni zlobil a jasně si vzpomínám na den, kdy mě našla, jak brečím, a zeptala se mě, co se děje.

Řekl jsem jí, že chci žít s otcem, na což ona odpověděla: „No, to on ale nechce.“ Věděl jsem, že nikdy žádnou takovou věc neřekl, ale stejně bylo bolestné to slyšet. Nedokázala si představit, jak hluboce mě taková poznámka ranila; informovala mě, že už mému otci řekla, že se bude podruhé vdávat, a ať si na tu myšlenku radši zvyknu. V každém případě jsem měl v okamžiku, kdy to řekla, pocit, že mě nic na světě neutěší. V nitru jsem cítil hrozný chlad a nebylo, kam se obrátit. Z pohledu na její tvář mi bylo jasné, že jí dělá radost, že mě o tom může informovat. Nebyl to šťastný ani škodolibý výraz – víc než co jiného se zdál být zpupný. Měl jsem pocit jako Jekyll a Hyde – část mého já u ní dál chtěla hledat nějakou útěchu, aby mi řekla, že všechno bude v pořádku. Ta druhá část chtěla říct věci, které by jí projely rovnou do srdce a zabolely ji stejně, jako její slova bolela mě.

Doma jsem byl zvyklý procházet emoční pustinou, kde byly rýhy na ostře řezaných tvářích tak hluboké, že v nich kvílela meluzína. Lidé mi propadali do života a zase z něj mizeli, ale na nich ve skutečnosti nezáleželo, to hlavní byla *místa*. Ještě teď cítím, jak mě tahají za rukáv a v hlavě se mi točí dokola. Ve všech těch starých příbězích je něco špatně, protože to není tak, že by duch strašil v domě; naopak – dům straší ducha. Cítím se tu ztracený a všechno mi připomíná, že nejsem úplně skutečný. Nakonec je to vždycky domov, co nás zatratí.

Moje dny se staly tak nějak bujnými a pokroucenými jako psí víno, které u nás doma obrůstalo babiččin dům. Na člověka je toho málem příliš a srdce mi z toho co nevidět pukne. Zmáhají mě věci, které nedokážu ani jasně vyjádřit. Straší mě i to, jak převislé listy vrhávaly svůj odraz do asfaltových louží. Chci domů. V životě jsem po ničem tolik netoužil. Duchové používají mou hlavu jako novou discokouli a já chci domů. Z mého srdce se stal strašidelný dům, ze kterého se nemůžu vystěhovat. Všechno se tu čerí pomaleji než bahno a nikdo tu nemá duši.

Čas tu rychle podléhá zkáze a smrdí jako shnilé maso. Každý den vám naloží o trochu větší zátěž, nejprve to sotva poznáte, ale nakonec vás to rozmáčkne. Na tomto místě se život měří podle toho, jak dlouho dokážete pokračovat v boji. Přízraky vycítí, když vám za očima plane trocha života; nastěhují se k vám a uhasí ho. Strážníci, vězňatelé, vedení – ta energie se točí v nekonečné spirále dolů a tvoří pekelné schodiště, které nikam nevede. Nejděsivější na tom je, jak jsou všichni natvrdlí a nedochází jim, co dělají. Zdá se, že věří, že když neustanou v kopání té stále stejné díry, nakonec se prokopou do nebe.

Moje vyčerpání sahá až do morku kostí. Nasáklo mi do duše a každým dnem mě okrádá o větší a větší kousek toho, čím jsem kdysi byl. Nebo čím jsem měl být. Není tu spočinutí a není tu život. Když se snažím hledět vpřed, zdá se, že je to světlo každým dnem o kousek dál. V mém dechu je cítit zoufalství a žádný spasitel na dohled. Říkají, že smrt nastane jen tehdy, když ji přijmete, ale poslední dobou mám stále silnější pocit, že nemám na výběr. Pořád sám sobě říkám: „Nevzdám to. Nevzdám to. Nevzdám to.“ I kdyby důvod neměl být jiný, než že to vzdát nechci. Jestli všechno ostatní selže, budu se hnát vpřed jen samotnou silou vůle. Přece musím najít nějakou trošku magie, v něčem, někde.

Dnes jsem na okamžik zahlédl svůj stín. Obvykle je hrozně těžké ho vidět, protože se pořád schovává za mnou. Mnohem snáz ho člověk spatří u všech ostatních.

Moje matka a Jack si za celou tu dobu vyšli na rande jen párkrát a vypadalo to, že se většina jejich rozhovorů odehrává na tom prokletém parkovišti. Po kostele přijela moje babička, aby nás vyzvedla. Byla dost chytrá na to, aby se tomu místu sama dokázala vyhnout. Moje matka, sestra a já jsme všichni nastoupili do auta, pak se na konci stáda vycoural Jack a namířil si to rovnou k nám. Moje matka stáhla okénko a on stál u nás a mluvil s ní, dokud z parkoviště neodjela všechna ostatní auta a mozky se nám v tom neúprosném letním vedru nevařily v hlavách. Když jsem o léta později chodil na kázání o očištění, představoval jsem si ho nějak takhle – ne vyložené peklo, ale dost zlé na to, abyste toho parchanta, co vám visí na okně a nutí vás na tomhle pustém místě stárnout, prokleli.

Jack byl na temeni hlavy plešatý, ale ovládal umění přehazovačky. Měl prstenec vlasů, které mu rostly okolo uší, a ty si přechesal přes vršek hlavy, který měl holý jako vejce. Většina zubů mu chyběla a těch pár, co mu zbyly, bylo žlutých a křivých jako staré náhrobky. Pokožku měl sluncem vylouhovanou tak, že na omak připomínala vyčíněnou kůži, a žaludek měl přecpaný vředy. Divil jsem se, co mou matku na takovém tvorovi přitahuje, ale odpověď byla úplně jednoduchá. Jack Echols byl úplně první muž, který po odchodu mého otce věnoval mojí matce pozornost, a to jediné potřebovala. Bažila po pozornosti a tu jí on poskytl.

Jack nás nutil, abychom začali chodit na bohoslužby na místo zvané Církev Boží. Byla to opravdová přehlídka šilenců, kde lidé

mluvili hatmatilkou, váleli se na podlaze a křičeli, když „je osvítil duch“. Ministrant byl morbidně obézní chlap, kterého jste slyšeli dýchat i z opačné strany sálu.

Dvakrát denně každou neděli, jednou ráno a jednou večer, kázal o tom, jak co nevidět přijde konec světa. Než odešel, vždycky vyzval láhev olivového oleje a zeptal se, jestli někdo netrpí nějakou neduživostí, která by potřebovala vyléčit. Komukoli, kdo předstoupil, pak pomazal obličej olejem a pak ho povalil na zem za přívalu výkřiků, přičemž horda fanatických věřících mávala rukama ve vzduchu a vyla na strop.

Na mou mysl čtvrtáka to udělalo slušný dojem a docela jsem snil o všech těch zázracích, které bych mohl předvést, jen kdybych měl tu láhev magického oleje. Moje sestra šla mnohokrát nahoru, aby ji „uzdravili“, protože byla už od malička velmi nedoslýchavá a vždycky musela mít v uších zastrčené jakési trubičky. Nikdy nepadla roztřesená na zem a nikdy neslyšela o nic lépe.

Svatba moje matky s Jackem byla docela pěkná, tedy na poměry mejdanů bělošské chudiny. Svatební obřad se konal ve starém kostele stojícím u dálnice. Přišla naše rodina, přišla Jackova rodina a každý pozorovatel by poznal, kdo patří ke které straně. Jack měl šest dětí, z nichž nejstarší syn byl o rok nebo dva mladší než moje matka. Měl čtyři syny a dvě dcery, všechny starší, než jsem byl já, ve věku od sedmnácti do asi dvaceti čtyř. Jeho dcera Sharon a syn Barney bydleli tou dobou u nás. Svatba se obešla bez hudby, bez květin a bez pořádné hostiny. Moje matka měla vzdušné modré šaty a Jack byl jen v košili. Nevzal si ani kravatu. Obřad byl neuvěřitelně krátký a potom, co Jack podstrčil oddávajícímu desetidolarovku jako kompenzaci za celou tu nesnáz, našli všichni zpátky do aut.

Jack byl už tou dobou pěkně zlý, ale ani zdaleka ne tak, jak strašný měl být později. Nutil nás chodit do kostela třikrát týdně a nedal nám v tom na výběr. Byl jedním z nejzaštiplnějších lidí, jaké jsem kdy potkal, i přesto, že byl pořád v kostele. Dnes už vím, že to není nic neobvyklého, že je to spíš pravidlo než výjimka, ale tehdy jsem tomu ještě neuměl porozumět. Každý večer stál na stráží, zatímco nás se sestrou nutil klečet u postele a modlit se. Měli jsme pejska, čivavu jménem Pepper. Jednou jsem viděl, jak ji Jack udeřil zařatou pěstí, protože se opovážila skočit mu na postel, když se modlil.

Po tom, co nás několik měsíců nutil chodit do té pustiny plné přízraků zvané kostel, oznámil, že se tam i nastěhujeme. Místo, kam jsme se přestěhovali, vzdoruje snahám o popis, protože to nebyl ani dům, ani byt. Sakristie kostela byla přeměněna na ložnici, koupelnu se záchodem, kuchyni a obývací, takže se dala pronajmout, aby to církvi přineslo víc peněz. Ve skutečnosti to nebylo zlé. Okna vedla jen do kuchyně a do koupelny, takže v ostatních místnostech byla tma a zima jako v jeskyni. Ale aspoň jsme tu měli víc prostoru než v bytě a já jsem chodil do nové školy blíže místu, které jsem měl považovat za domov.

Jack se vůči mně za celou tu dobu dopustil jen dvou nepokrytě násilných činů a oba se odehrály zhruba někdy v tomto období. První se stal jednoho sobotního rána v kuchyni. Seděl jsem u stolu, prohlížel jsem si svou sbírku samolepek, které jsem nedávno začal fanaticky sbírat. Po samolepkách jsem bažil víc než po čem jiném na Zemi a už jsem jimi skoro naplnil takové maličké album. Moje matka zrovna vařila a Jack stál ve dveřích. Vstal jsem a zkusil jsem se kolem něj promáčkout, s úmyslem jít se dívat na kreslený seriál. Cítil jsem ten jeho hněv, když mě odmrštil do protějšího rohu

místnosti, kde jsem narazil do dveří ledničky a její klika se mi zaryla do zad. Ztratil jsem rovnováhu a spadl jsem na podlahu.

Když jsem se rozbřečel, matka ležérně vzhledla a bez nějaké velké známky naléhavosti se zeptala: „Proč jsi to udělal?“

Zahulákal: „Musíš se naučit, že tady doma s ostrejma loktama nic nezmůže.“

Neměl jsem vůbec tušení, o čem to mluví, což mě jen víc vystrašilo. Je děsivé být potrestán, když vůbec netušíte, co jste provedli.

Druhým násilným aktem byl „výprask“. Nedokážu si vzpomenout, čeho se to týkalo, ale hádal jsem se s matkou a snažně ji prosil, aby si rozmyslela něco, co mi zakázala dělat nebo si koupit. Už si nevzpomínám, o č v té hádce šlo, ale Jackovu reakci si pamatuji, jako kdyby to bylo včera. Chytil mě a praštil se mnou o postel takovou silou, že jsem se od ní odrazil a přistál na podlaze. Švihl mě zpátky na postel a začal mě vztekle mlátit. Nejděsivější na tom bylo, jak se při tom rozběsnil, klel (tohle bylo jedinkrát, co jsem ho kdy slyšel klít) a zbrunátněl.

Moje matka neudělala nic. Dokud ji dál krmil pozorností, po níž tak zoufale dychtila, bylo jí jedno, jakých zhovadilostí se dopouštěl.

Říkám, že to byly jediné nepokrytě násilné činy, protože dělal i spoustu jiných věcí – štípal mě, až mi z toho naskákaly fialové modřiny, ohýbal mi prsty dozadu, škubal mi za ruce a kroutil mi kotníky – ale všechny tyto aktivity pro něj znamenaly, že si se mnou jen „hraje“. Když se mu povedlo mě rozbřečet, což se postupem času stávalo čím dál výjimečněji, vylouval se na to, že se mě snaží „utužit“.

Jediná věc, která se mi tím utužovala, bylo srdce. Možná že když se na mě podíval, připomínal jsem mu svého otce, a nejspíš kvůli tomu mě nesnášel. Nikdy jsem se nedozvěděl, co bylo příčinou jeho

chování, a dnes už mě to nezajímá. Časem jsem se naučil vyhýbat se mu úplně.

Jackovi jsem dovolil, aby mě oficiálně adoptoval, protože mi matka vysvětlila, že když to udělám, nebude můj otec potrestán za to, že není schopen platit alimony. Že kdyby nás se sestrou Jack adoptoval, osvobodilo by to našeho otce od finančních závazků. Moje matka do toho byla celá žhavá, protože chtěla, aby se na nás pohlíželo jako na jednu velkou šťastnou rodinu, a chtěla vymazat veškeré stopy po mém otci. Dokonce nás nutila říkat Jackovi „táto“. Když jsem protestoval, že mu ten titul nechci udělit, popadl matku nefalšovaný záchvat vzteku. Nakonec jsem to vzdal a dělal to, oč mě žádala, protože mě to napětí a tlak udolávaly. Muset sedět u večere, kde nikdo nemluví a kde nade vším jako mrak visí aura hněvu, je svým způsobem mučení. Ani se na mě nepodívali. Za takových podmínek se nedá ani najíst a dítě nedokáže takové psychologické tlaky zvládnout. Povolil jsem, ačkoli jsem to z matčiny strany cítil jako zradu, přes kterou jsem se nikdy nepřenesl, a kdykoli jsem musel říct „táto“, bylo to jako polykat hořkou pilulku.

Moje matka později popřela, že se mnou takhle zacházeli. Umí velmi prakticky zapomínat a přeskládá si minulost tak, aby odpovídala jakémukoli pohledu, který si právě zamane prosazovat, podobně, jako se v Orwellově románu *1984* mění historie. Dnes už toho o mně ví velmi málo, ale vymýšlí si báchorky, aby se zdálo, že je mi bližší, než ve skutečnosti je. Získává si tím další pozornost.

Jediná věc, která mě v této éře dokázala ukonejšit a uklidnit, byla hudba – a u toho zůstalo až do dneška. Matka nás se sestrou vždycy uložila ke spánku a zapnula nám na ukolébání rádio. Být v tmavém, studeném pokoji s tiše hrajícím Princem, Tinou Turner, Cyn-di Lauper nebo Madonnou v sobě mělo něco velmi uklidňujícího.

Nemusel jsem na nic myslet – hudba mě odvála daleko od sebe samotného a já jsem se v ní ztratil. Potřeboval jsem ji jako drogu. Cítil jsem se odloučeně a osaměle, a zhruba v této době jsem přicházel k názoru, že už to nikdy nebude lepší. Bylo to se mnou tak zlé, že jsem ve škole předstíral, že je mi špatně, jen abych mohl jít domů, lehnout si na postel a poslouchat hudbu. Bylo to jako vznášet se nocí na vlnách oceánu. Dodnes mám problém bez hudby usnout.

Náš další dům, hned za hranicemi arkansaského města Marion, byl bez stínu jakýchkoli pochyb nejhorším bydlením, jaké jsem kdy zažil, a uvedl mě do nejdepresivnějšího období mého života. Jack tuto perlu realitního trhu získal za cenu třiceti dolarů měsíčně, a i tak ho natáhli. Byla to přísámbohu chatrč stlučená ze starých prken, která by se v silném větru zhroutila, postavená na staré indiánské pohřební mohyle. Celý dům sestával ze čtyř pokojů přikrytých hliníkovou střechou. Neexistovala tu tekoucí voda, elektřina, topení ani klimatizace, a půlka přední verandy byla probořená. Kdybyste to viděli, řekli byste, že takové konstrukce obývají lidé jen v zemích třetího světa.

V létě se vám zdálo, že se vaříte ve vlastní kůži. Když do kovové střechy začalo pražit slunce, bylo v domě tak horko, že jste si vážně mysleli, že přijdete o rozum a zcvoknete. V noci jsem ležel v posteli, potil se a komáři mě ožírali zaživa.

V zimě to nebylo o moc lepší, protože jediným zdrojem tepla byla malá kamna na dřevo, která nám do domu vháněla víc kouře než tepla. Neustále nás z toho pálily oči a naše oblečení pořád smrdělo od sazí. Měl jsem tak promrzlé nohy, že se mi chtělo brečet. Nikdo nemohl zůstat celou noc vzhůru a neustále krmit

kamna dřevem, takže bylo zaručené, že oheň vyhasne právě tehdy, když teplota dosáhne toho nejchladnějšího bodu. Ráno byla teplota v domě jen o chloupek vyšší, než jakou měl ledový vzduch venku. Ten dům mi vždycky naháněl hrůzu a celým srdcem jsem jím pohrdal. Když jsme se do něj rozhodli (z donucení) přestěhovat, byl doslova zaplněný odpadky sahajícími po kolena. Smetí, klacky, rozbité součástky z traktoru – to všechno tvořilo jeden velký oceán odpadků, kterým proplouly krysy a užívaly si hojnosti. Nebyl tu splachovací záchod a vodu na pití jsme brali ze studny, nad kterou pravidelně přelétala práškovací letadla s pesticidy. Bylo to zkurveně zoufalé. Vzpomínám si na časy, kdy se celá moje rodina musela koupat ve stejné vodě. Otčím přitáhl do kuchyně velkou ocelovou vanu a moje matka mezitím ohřívala hrnce s vodou, kterou jsme do ní nalili. Nic se nevyrovná očištěnímu marinování ve vlažném bazénu cizí špíny.

Chartrč stála na vrcholku vyvýšené plošinky uprostřed několika kilometrů polí, která se používala k zemědělské výrobě. Byla to klasická pachtýřské chýše. Někoho nejspíše napadlo, že když ji postaví na osamělé bouli zeminy, zabrání tomu, aby ji při povodních spláchl déšť. To sice fungovalo, ale stejně byly doby, kdy jsme museli použít pramici, abychom se dostali na suchou zem (dálnici, která kolem toho pozemku vedla), to když přetekl blízký močál. Tím se z jediné cesty vedoucí do města stalo menší jezero, takže se auta nedostala ani tam, ani sem.

Měli jsme čtrnáct velkých psů, kteří bydleli pod domem. Původně jsme jich tolik mít nechtěli; prostě se jen hodně rozmnožili. Lidé, kteří nikdy nepoznali hlad, jaký v takové bídě máte, se vždycky ptají, proč jsme je nenechali vykastrovat. Jako kdyby všechny ty peníze, co by to stálo, ležely někde kolem a čekaly jen na to,

až je zvedneme. Nemohli jsme výlet k doktorovi dopřát ani sobě, natožpak psům. Většinou jsme měli problém schrastit na nájem. Farmáři, který ten dům vlastnil, nevadilo, když jsme se s platbou trochu opozdili, protože věděl, že peníze nakonec stejně seženeme, i kdybychom si je museli vydělat sběrem hliníkových plechovek.

Na periférii mého rodinného života se vždycky vznášely zvláštní věci, ale nikdy tolik jako během let, které jsme strávili v tom domě. Člověk měl z toho místa prostě špatný pocit. Dům mi připadal zlomyslný. Nikdy jsem nedokázal uniknout dojmu, že mi celé to místo přeje všechno zlé. Byl to ten typ bydlení, kde, pokud se toho dožijete, vás doktor nakonec informuje, že máte vnitřnosti zčernalé rakovinou a zbývá vám jen pár dní života. V každém ohledu to bylo nepříjemné a celý dům měl atmosféru vnitřku plastového pytle na mrtvoly. Vždycky v něm vládl pocit tmy, dokonce i za nejslunnějších letních dní. Na zdech zůstaly po komsi, kdo tu žil před námi, podivné malůvky – třeba stojací hodiny s jedním okem namísto ciferníku. Vypadaly jako takové ty věci, které by mohl vytvořit nějaký šílený člověk s velkou dávkou uměleckého talentu. Většinu z nich jsme přemalovali, ale než jsme dospěli k těm hodinám, došla nám barva. V noci to bylo ještě horší, to jste měli pocit, že se vám koukají na zátylek.

V noci v domě nikdy nebyvalo úplné ticho. Lehával jsem na posteli a poslouchal, jak psi pod podlahou tahají neznámé předměty sem a tam. Vnitřek domu byl černý jako ropná skvrna, takže jste *neviděli*, co se v místnosti hne, ale zato jste to *cítili*. Byl to stejný druh pocitu, jaký zažijete, když se vám za zády tiše otevrou dveře skříně. Později jsem se setkal s termínem, který by tento pocit mohl popsat – výtlak vzduchu. To, co jsem cítil, byl vzduch rozpohybovaný něčím, co se sunulo z jednoho místa na druhé. Občas mě pozdě

v noci ochromil pocit, jako kdyby někdo stál u postele a nakláněl se nade mě tak blízko, že by mohl svými rty přejet po mých, kdyby chtěl. Z jeho úst by do mých vlétl jeho dech jako závan něčeho, o čem lépe nemluvit. Nebylo to jako duch ani nic podobného; byl to prostě jen pocit, který samotný dům vyzařoval jako nějakou auru. Ve snaze prohlédnout tmou se mi vybouřily a napjaly oči, jako nějakému zvířeti.

Nakonec nám řekli, abychom se přestěhovali, a dům byl stržen. Předměstí kolem Marionu se rozpínala a lidé žijící v domech za čtvrt milionu dolarů nechtěli mít v dohledu osamělý kopec a na něm chatrč s plechovou střechou. Takové věci mají obvykle za následek snižování hodnot nemovitostí.

Než chýši zbourali, přitáhla pozornost ještě někoho dalšího. Všichni jsme v pátek odpoledne chodívali s otčímem do banky vybrat si peníze na jeho výplatní šek, zvlášť v létě. Bylo to těch vzácných pár minut, kdy jsme mohli sedět uvnitř budovy s klimatizací. Nejspíš jsme moc nevoněli, protože jsme se čtyřiaadvacet hodin denně potili. Vtrhli jsme do banky jako horda vikingů a snažili jsme se nic nerozbít.

Každý týden jsem se procházel po bance a díval se na věci, které jsem už stokrát prozkoumal. Nic moc jiného se tam dělat nedalo. Proto mě překvapilo, když jsme tam jeden týden vstoupili a uviděli v hale uměleckou výstavu. Sestávala ze skládací stěny, skoro jako paraván, a na ní bylo asi dvacet malůvek. Laminovaný list papíru, který byl k výstavce připevněn, čtenáře informoval, že malby vznikly v rámci výtvarné výchovy na místní střední škole. Sunul jsem se kolem ní a postupně každé dílo prozkoumával. Většina z nich nebyla žádný zázrak. Pár bylo naprosto bizarních a dokonce trošku děsivých. Když jsem dosáhl konce stěny, úplně jsem ztuhl a zata-